

4. Еріксон Е. Дитинство і суспільство / Е. Еріксон. – СПб. : Літній сад, 2000.
5. Клімов Е. А. Вступ до психології праці / Е. А. Клімов. – М. : Изд-во МГУ, 1988.

В. І. Кириченко
Г. Г. Ковганич
м. Київ

ВИХОВНА СИСТЕМА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. Розкрито необхідність створення виховної системи навчального закладу. Висвітлено етапи проектування виховної системи ЗНЗ та методичний інструментарій забезпечення цього процесу.

Ключові слова: виховна система, педагогічне проектування, методичний інструментарій.

Виховна діяльність сучасного навчального закладу має бути спрямована на набуття учнями життєвої компетентності – базису для успішного життєздійснення, самореалізації, позитивної поведінки, яка дає дитині змогу усвідомлено виконувати норми і правила, прийняті в суспільстві, ефективно вирішувати проблеми повсякденного життя.

Забезпечити реалізацію цього надзвичайно важливого завдання здатні педагогічні колективи, що мають на озброєнні сучасні технології виховання, застосування яких завжди обумовлюється вибором стратегії, пріоритетів, системотворних чинників взаємодії вихователя і вихованців, а також вибором тактики та стилю виховної роботи з ними.

Логіку “усамітненого засобу в організації навчально-виховного процесу” критикував А. Макаренко, зазначаючи, що “...не прийом, не метод, не засіб, якими б привабливими вони не видавались, а система є ключовим поняттям у педагогіці майбутнього” [6, с. 375–376.]

На потребі створення виховної системи, яка давала змогу регулювати стихійні впливи середовища і забезпечити нішу культурного розвитку дітей та учнівської молоді, наголошується у багатьох джерелах. “Це поняття (виховна система), зазначають науковці, у наш час стає все більш поширеним... Причин тому декілька. Одна з них полягає у тому, що ставка значної частини практиків освіти на “магічний засіб”, на “чарівну паличку”, чи то на “опорні сигнали”, “комунарську методику”, “дидактичний театр”, “педагогіку співробітництва” поступово зазнає поразки...” [2, с.11].

З точки зору сучасної теорії виховання, “виховна система – це упорядкована сукупність компонентів виховного процесу (цілей, суб’єктів виховання, їхньої взаємодії, відносин, опанованого ними середовища), що забезпечує загальний ефект” [1, с. 127.]

Необхідність кожному навчальному закладу мати власну виховну систему є вимогою сьогодення. У програмі “Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України” її створення розглядається як один із основних шляхів реформування процесу виховання [7].

Організаційно-методичні основи школи як виховної системи такі:

- єдина концепція розвитку школи, її статут і програма розвитку, пакет основних документів;
- структура внутрішкільного управління – діяльність адміністрації, педагогічної ради, ради навчального закладу, різноманітних органів педагогічного, батьківського та учнівського самоврядування, піклувальної ради тощо, спрямована на досягнення мети і вирішення завдань виховання учнів;
- загальношкільні традиції, основні справи, функціонування загальношкільних організацій, об'єднань;
- призначення і виховні функції кожного суб'єкта педагогічної взаємодії;
- планування (стратегічне, перспективне і календарне) у сучасному навчальному закладі;
- моніторинг і аналіз результатів та впровадження їх у подальшу виховну практику;
- науково-методичне забезпечення життєдіяльності навчального закладу як виховної системи.

До основи проектування виховної системи закладаються результати вивчення:

- соціального замовлення;
- особливостей контингенту учнів;
- системи цінностей навчального закладу;
- структури закладу, організації його життєдіяльності;
- соціально-психологічного клімату та організаційної культури закладу;
- кадрового потенціалу закладу;
- потреб закладу в ресурсах, забезпечення ресурсами;
- зовнішнього середовища закладу.

У проектуванні виховної системи навчального закладу ми видокремлюємо сім етапів.

Перший етап: Підготовка до проектування виховної системи. Завдання:

- визначення керівництвом і педагогічним колективом необхідності проектування виховної системи;
- осмислення підходів до виховання, визначення домінантного;
- розроблення загальної концепції проектування виховної системи, програми і плану проектування;
- формування проектної групи;
- визначення необхідних для проектування фінансових, технічних, інформаційних та методичних ресурсів.

Інструментарій: аналіз літератури, фокус-група, мозковий штурм, дискусії.

Другий етап: Передпроектний аналіз. Завдання:

- діагностика актуального стану закладу;
- визначення його проблем та здобутків;
- узагальнення інформації (ідентифікація проблем, визначення ієрархії

проблем за важливістю);

- формування концепції проблеми;
- визначення мети та завдань проекту;
- визначення очікуваних результатів виконання кожного завдання.

Інструментарій: аналіз літературних джерел, експертна оцінка, анкетування, бесіда, спостереження, експеримент, інтерв'ю, анкетування, матриця ідей, мозковий штурм, “дерево рішень”, моделювання, метод SWOT.

Третій етап: Вироблення проектних рішень (розроблення проекту та програми його реалізації, визначення шляхів реалізації проекту). Завдання:

- визначення домінантних проектних цілей, засобів, шляхів та термінів їх реалізації;
- зведення проектних цілей до єдиної системи;
- визначення критеріїв та методів оцінки ефективності проекту;
- документальне оформлення проекту.

Інструментарій: педагогічне проектування, методи “дерево цілей”, “дерево проблем”, дискусія, мозковий штурм, планування SMART.

Четвертий етап: Відпрацювання механізмів реалізації проекту. Завдання:

- відпрацювання механізмів становлення виховної системи, передбачених проектом;
- моделювання змін у закладі, пов'язаних зі становленням виховної системи;
- виявлення та усунення перепон на шляху реалізації проекту.

Інструментарій: педагогічне проектування і моделювання, аналіз документів, педагогічний експеримент, спостереження, опитування.

П'ятий етап: Системні зміни життєдіяльності закладу, передбачені проектом. Завдання:

- реалізація проектних цілей;
- обговорення та узгодження змін життєдіяльності закладу;
- моніторинг змін життєдіяльності закладу.

Інструментарій: організаційно-розпорядчі методи, методи виховання.

Шостий етап: Аналіз результатів проектування. Завдання:

- визначення переваг та можливих недоліків, пов'язаних із новим підходом до функціонування виховної системи, її новим якісним станом.

Інструментарій: аналіз документації, спостереження, опитування, метод експертних оцінок, методи математичної статистики.

Сьомий етап: Корекція результатів проектування. Завдання:

- визначення недоліків у функціонуванні виховної системи;
- виправлення недоліків системи;
- оптимізація функціонування виховної системи закладу.

Інструментарій: фокус-групи, тренінги, педагогічне проектування, захист проектів.

Література

1. Евтушенко С. В. Воспитание на пороге XXI века: реалии и перспективы / С. В.

Евтушенко. – М., 1998. – с. 127.

2. Караковский В. А. Воспитание для всех / Владимир Александрович Караковский. – М. : НИИ школьных технологий, 2008. – 240 с. (Библиотечка журнала „Воспитательная работа в школе”).

3. Кириченко В. І., Ковганич Г. Г. Виховна система навчального закладу: управлінські аспекти / В. І. Кириченко, Г. Г. Ковганич // Практика управління закладом освіти. – № 11. – 2009. – С.9–19.

4. Кириченко В.І., Ковганич Г.Г. Виховна система загальноосвітньої школи /В. І. Кириченко, Г. Г. Ковганич // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. – 2011. – №3. – С.76–84.

5. Макаренко А. С. Соч.: в 7-ми тт. / Антон Семенович Макаренко. – М. : Педагогика, 1959–1960. – Т. 5. – С. 186–360.

6. Новикова Л. И. Воспитание как педагогическая категория / Л. И. Новикова // Педагогика. – 2000. – № 6. – С. 32–33.

7. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України : [програма; затверджена наказом МОНмолодьспорту України № 1243 від 31 жовтня 2011р]. – mon.gov.ua/images/files/pozashkilna/1243.doc

Г. А. Коломоєць

м. Київ

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. У статті встановлено суть понять „патріотизм”, „патріотичне виховання” та проаналізовано науково-методичну літературу з досліджуваної проблеми.

Ключові слова: патріот, патріотизм, виховання, патріотичне виховання.

На сучасному етапі становлення громадянського суспільства в нашій країні найактуальнішими стають питання підготовки громадян, здатних самостійно, активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до мінливих умов життя. Розвиток будь-якого суспільства неможливий без систематичної діяльності, спрямованої на виховання громадянина. Адже для того, щоб демократія стала реальністю життя, потрібна безпосередня зацікавленість людей у досягненні суспільно важливих цілей, їхня соціальна відповідальність, сприяння зближенню інтересів особистості та держави, подолання або хоча б послаблення суперечностей між ними. Безперечно, проблема єдності та узгодження співіснування особистостей у суспільстві існувала завжди.

Сьогодні патріотичне виховання є предметом уваги з боку Президента України, Верховної Ради, Уряду та науковців [1; 4]. Мета навчально-виховної діяльності закладів освіти – це виховання і розвиток творчого потенціалу та соціальної активності особистості, формування її системи гуманістичних цінностей, де цінність громадянина є провідною. На це спрямовані Національна доктрина розвитку освіти України, Закони України “Про освіту” та “Про позашкільну освіту” та Концепція позашкільної освіти і виховання.

Людина, яка окрім високого інтелектуального рівня розвитку, буде розвинута і духовно, стане патріотом своєї Батьківщини, свого народу, своєї незалежної держави.